

İHSAN OKTAY ANAR'IN SUSKUNLAR ROMANININ ŞAHİS KADROSU, TİP VE KARAKTER YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Araştırma Sorusu ve Hipotezlerin Oluşturulması

Araştırma Sorusu 1

Yazar şahıs kadrosundaki tipler, karakterler, figürlerin; toplumsal statülerdeki karşılıkları nelerdir? Karakterlerin bu statülerle ilişkileri neyi anlatmak istemektedir?

Hipotez 1

Yazar, geçmişteki bir dönemi ele aldığı kitabında, dönemin bütün özelliklerini tip, karakter ve figürlerine yansıtmıştır.

Hipotez 2

Yazar, romanda toplumsal statüler arasındaki çatışmayı karakterler üzerinden anlatmaya çalışmıştır.

Araştırma Sorusu 2

Yazar romanındaki tip, karakter ve figürlerle geçmişte tarihe mal olmuş, insanlığa iyi ya da kötü örnek teşkil etmiş karakterleri eşleştirirken neyi amaçlamıştır?

Hipotez 1

Yazar romanında oluşturduğu tip, karakter ve figürlerle geçmişteki karakterleri eşleştirerek eserde kurmaca bir metin oluşturmuş; herhangi bir mesaj kaygısı gütmemiştir.

Hipotez 2

Yazar geçmişteki olay ve figürleri, kitaptaki karakter ve figürlere yansıtarak kitapta yaşananların tekrarlayan ve tarihsel olarak kalıcı unsurlar olduğunu vurgulamak istemiştir.

Literatür Özeti

İhsan Oktay Anar'ın Suskunlar romanında yirmiye aşkın karakter bulunmaktadır. Cihanker (2019, 327) romanın başlıca karakterlerinin Kalın Musa, Veysel Efendi, Dâvut, Eflâtun, Goncagül, Muhayyer Hüseyin, Âsım, Nevâ, Nevâ'nın annesi, Pereveli Hacı İskender Efendi, Hızır Paşa, Rafael, Firavun, İbrahim Dede, bir derviş, Yedikule Kâhini, Bâtın, Zâhir, yedi kör kâhin, Tağut, Lazar, Çapraz Bayram, Gülâbî, Âmin, Meymenet, Jorj Efendi, Kabil ve yeğenleri, bir yamak, bir aşçıbaşı, Bağdasar, Kırkor ve Yâkuta olduğunu belirtmiştir.

Karakterlerin psikolojik açıdan yorumlanması karakterlerin kurgulanışının anlaşılması

bakımından önem arz etmektedir: “İhsan Oktay Anar romanlarındaki kişilere “tip” ve “karakter” kavramları üzerinden bakıldığında, bunların büyük çoğunluğunun “tip” veya “düz karakter” özelliği gösterdiği görülür. Çünkü kişiler genellikle yazarın planladığı olayı gerçekleştiren, yarattığı kurgusal dünyayı canlandıran ve kendileri için belirlenmiş rolleri oynayan edilgen figürlerdir. Anar romanlarında dikkati çekmez. Bunlarda genel insan psikolojisi tipik özellikleriyle önemli biçimde yer almakla birlikte kişisel psikolojiye özel bir yer verilmemesi yazarın bilinçli tercihinin bir sonucudur ve masalsı anlatılarının yapısına da uygun olan budur. Bireysel özellikleriyle belirginleşmeyen, romandaki rollerine göre önemli ya da önemsiz vasfı kazanan Anar kişilerin çok azı, romanın başlangıcı ile sonu arasında önemli bir değişim yaşar. Suskular da Davut’un yaşadığı değişim Psikolojik temelden uzak olmanın ötesinde çoğunlukla yazarın müdahalesiyle birden bire gerçekleşir.” (Özdemir, 2013, 319-320).

Post modern ve klasik yaklaşımların karakterleri kurgulayış biçimleri de karakterleri anlayabilmek ve konumlandırabilmek açısından önem arz etmektedir. Bu konuda Koçakoğlu (2009 s.309-3010) aşağıdaki çıkarımlarda bulunmuştur:

“Postmodern romanlarda kişiler, klasik romanlarda olduğu gibi birer kahraman değildirler. Tam tersine yazarın oynacağı konumunda olan birer figür öznedirler. Nitekim Anar’ın romanlarında da kişiler daha çok tipleşmiş, birer sembol ve figür olarak karşımıza çıkarlar. Suskunlar’ da birbirinden farklı konumlara sahip, çok renkli kişilerle karşılaşmaktayız. “Suskunların figüratif yapısına baktığımızda, yazarın önceki eserlerinde olduğu gibi toplumun her kesiminden insanın, herhangi bir sınıfsal ayrıma veya derecelendirmeye maruz bırakılmadan yer aldığını görmekteyiz. ”(Koçakoğlu, 2010, 309-310). Romanda “tüccarlardan hamallara, dükkâncılardan dilencilere, mollalardan gayrimüslimlere kadar her mesleğe, her tabakaya, her dine ve her tarikata mensup”(s. 61) insana rastlamak mümkündür. Romanda ön plana çıkan kişiler; Eflatun, Cüce Efendi, Davut, Tağut, Kalın Musa, Âsım, Veysel Efendi, Hüseyin Efendi, Rafael, Şeyh İbrahim Efendi, Nuvarif Bursevi Hazretleri, Nevâ, Muhterem Neyzen Bâtın Hazretleri adlı kişilerdir.” (Aydoğdu, 2015, 247).

Birçok çalışma Suskunlar’ın karakterlerinin toplumun farklı kesimlerini yansıttığını öne sürmektedir.

“Suskunların figüratif yapısına baktığımızda, yazarın önceki eserlerinde olduğu gibi toplumun her kesiminden insanın, herhangi bir sınıfsal ayrıma veya derecelendirmeye maruz bırakılmadan yer aldığını görmekteyiz. Aslında eserdeki figürlerin kozmopolit yapısı tarihsel bir gerçekliği de işaret etmektedir; zira olayların geçtiği Osmanlı Devleti’nde, farklı inanışlara sahip, türlü etnik gruplar aynen İhsan Oktay Anar’ın romanlarında olduğu gibi bir arada, yan yana yaşamaktadırlar. Eserde “tüccarlardan hamallara, dükkâncılardan dilencilere, mollalardan gayrimüslimlere kadar her mesleğe, her tabakaya, her dine ve her tarikata mensup insan(la)” (s. 61) karşılaşmak mümkündür. Bu da postmodernist söylemin çoğulculuk ilkesi ile paralel bir durum arz etmektedir. Ancak Anar figürlerini oluştururken, onları derinlemesine ve yuvarlak birer

karakter olarak değil de, oluşturmaya çalıştığı fantastik atmosferde onlara biçtiği rolü yerine getirmesi için kurgulamaktadır. Dolayısı ile bu durum figürleri düşünen, gözlemleyen, üç boyutlu fertler olmaktan uzaklaştırarak simgesel niteliği ağır basan elemanlar haline getirmektedir. Ayrıca sanatçının dinî ya da felsefî arka planı bulunan tarihî şahsiyetleri eserinde örtük ya da açık bir biçimde kullanması bu durumu daha da belirgin kılmaktadır. Tağut (Şeytan), Muhteşem Neyzen Bâtın Hazretleri (Tanrı), Zâhir (Hz. İsa), Dâvut (Hz. Dâvut), Kâbil, Lazar gibi figürler zikredildiğinde zihinde belli imajlar oluşturan, simgesel değeri bulunan isimlerdir. İşte yazar da figürlerin insanların zihninde oluşturduğu imaj paralelinde yarattığı kurgusal dünyada onlara rol vermektedir. Dolayısı ile Anar, okuyucuya vermek istediği mesajı bu simgelerden hareketle sunmaktadır. Bu durum sanatçının eserlerindeki figürleri psikolojik yönü ağır basan, reel dünyanın gerçek kişileri olarak tasarlamadığını göstermektedir. Bununla birlikte sanatçı, figürlerini daha sıcak, inandırıcı ve renkli hale getirmek için karakterizasyonlara başvurmıştır. Örneğin Kıptî bir çalgıcı olan Âmin'in "Bâkir kalâfatçılar sizi! Musikînizin tekmihi zırtullahı kirmanî! Atarsınız hep böyle kırmızı fenerli bitirimhanelerde koftiden keriz! Ayatınız bu! Düşmeyiz biz todiler öyle yerlere! Dindar efendileriz biz beş vakit namazımızda, gâyet sofu!" (s. 36) ifadeleri onun çingene kişiliğiyle örtüşmekte ve onun bu özelliğini pekiştirmektedir. Ayrıca meşhûr vâiz Cüce Efendi'nin vaaz verirken kullandığı "Onlarda akıl yoktur ve bu yüzden Kur'ân-ı Kerîm'in hükümlerini yerine getirmekle mükellef değildirler. Oysa Kur'ân-ı azîmüşşan akıl sahibi olan insanlar için nâzil oldu. Benim için! Sizin için! Onlar için! Herkes için! Cenâb-ı Hakk Azze ve Celle bizlere görmemiz için gözler, işitmemiz için kulaklar verdi. Ama onun verdiği en büyük nimet akıl idi. Var mı içinizde bu nimeti reddedecek bir zındık!" (s. 176) gibi ifadeler de onun vâizci yönünü pekiştirmektedir. Dolayısı ile sanatçı karakterlerini sosyal statü ve eğitim seviyesine uygun bir biçimde konuşturarak eseri daha çekici ve renkli hale getirmiştir. "(Koçakoğlu, 2008, 224-225).

"Suskunlar romanında tanımlanan karakterlerin tümü genel olarak postmodern özelliklerde tasvir edilir. Kişilerin büyük bir kısmı durağan (statik, değişmeyen) tipler olarak karşımıza çıkar. Bazı karakterler değişim gösterse de üslup açısından modernist romanlarda verildiği gibi derinlemesine, duygusal dünyalarına girilerek, düşünsel anlamda sağlam bir sebep-sonuç ilişkisi kurularak gelişim çizgileri betimlenmez. Kişiler açısından romandaki karakterlerin niteliği ve kişilik betimlemeleri postmodern özelliklerle uyum içindedir. Romandaki ilk önemli kişilik Davut'tur. Romanın başından sonuna kadar, romantik, müziğe düşkün, sorumluluk sahibi, duyarlı bir kişilik olarak tasvir edilen Davut; sadece olayların içinde durumlara karşı tepkilerinde kimi zaman değişik davranışlar sergiler. Neva'ya aşık olduğunda, onun için her şeyi yapabilecek kadar gözü kara hale dönüşen Davut, kardeşi Eflatun'u aramak, onu Tağut'un elinden kurtarmak, dedesine bakmak, babasının zindandan kurtulmasını sağlamak gibi görevler içinde romanın başından sonuna kadar tutarlı ve değişmeyen, sorumluluk duygusu içinde, iyiliği temsil eden bir karakter olarak gözlemlenir. Davut'a benzeyen diğer bir karakter amcası Hüseyin'dir. Roman boyunca değişmeyen, yine iyilik yapan, herkese yardım eden, yeğenlerini koruyan, sıkışık durumlarda tehlikeye atılarak olumsuzluklarla savaşıyor biridir. Davut'un kardeşi Eflatun da ermiş kişi şeklinde tasvir edilir; "Eflâtun, Romanın başından sonuna kadar herkese karşı iyi davranan, "gel" çağrısına uyarak mevlevihaneye giderek orada sıra dışı bir ney çalma yeteneği gösteren, uysal, söz dinleyen,

tehlikelerin her türlüüne açık saf insanlık halini gösteren bir tiptedir. "Tasavvuftaki çile çekme ve ardından olgunlaşma motifi Anar'ın bütün romanlarında vardır"; Suskunlar'da "Eflatun'un gaipten gelen sesin peşine takılarak yollara düşmesi ve kendi iç huzurunu yakalayabileceği mekâna kavuşması vb". Hepsinde de "bulunulan mekândan ayrılma", "zorlu bir yolculuk", "hedefe ulaşma" biçiminde gerçekleşir bu yolculuk. Görünen anlamın ötesinde ise yani figüratif olarak, bu kişiler "kendi iç huzuruna", "yaşamın kendi dünyalarında yarattığı mutluluğa", "maddi dünyaya karşı bir doygunluğa" kavuşurlar. Aynı şekilde "çile çekme" motifi de hemen hemen her romanda yer alır. Eflatun'un "yollarda başkaları tarafından aşağılanması, şiddete maruz kalması", Davut'un babası da yine iyi, sürekli hastalıklarla uğraşan, müziğe tutkusu dışında hiçbir özel yeteneği olmayan zayıf bir karakter ya da tipteme olarak romanda gelişim çizgisi dışındaki biridir. Suskunlar, değişim açısından çok radikal, neredeyse tam tersi kişilik özelliklerine dönüşen bazı kişileri de tasvir eder. Bunlardan birisi Bursalı olarak bilinen, ilk olarak Tağut'un hizmetine girerek, para karşılığında insanlara işkence edebilen, acımasız, tümüyle efendisi Tağut gibi kötülüğü temsil eden bir tiptir. Bir gün sadece çok etkileyici ney sesini duyarak, yaptığı tüm kötülüklerden, yaşadığı sefil hayattan pişman olur ve kendini aşmaya, Mevlevihane'ye girerek çile çekmeye karar verir. Sonradan pek çok insana karşılıksız iyiliklerde bulunarak bir ermiş seviyesine yükselen bu kişi, Mevlevihane'nin şeyhi olmaya kadar bir dönüşüm çizgisi yakalar. Ancak, bu dönüşümün hikayesi, yine kendisi gibi dönüşüm yaşayan başka bir kişi olan Şeyh İbrahim Dede'nin ağzından anlatılır. Bu açıdan, karakterlerin inandırıcı, sağlam bir sebep sonuç ilişkisi içinde duygusal ve düşünsel sorgulamalar karşısında dönüşmesi üsluben romanda yer almaz. İbrahim Dede de bir Mevlevi iken, Bursalı tarafından işkenceye uğrar ve bir köle olarak Suriye'ye satılır. Kendisinde olmaması gereken kişilik özellikleri olan kin, nefret ve intikam duyguları ile dolarak Bursalı'yı öldürmek için geri gelir; ancak yine duyduğu teskin edici ney sesi sonucu eski kimliğine tekrar kavuşur. Bu andan itibaren; asla olumsuz bir duyguya kapılmayan İbrahim Dede, yine sürekli iyiliklerde bulunur; Tağut'a karşı savaşı; kendisi de Cüce İskender tarafından öldürülene kadar, kötülüğe karşı savaşan iyiliğin bir alegorisine dönüşür. Benzer bir şekilde, cerrahlık yaparak geçimini sağlayan Rafael de bir dönüşüm yaşar. İlk olarak katı, acımasız ve sadece kendi çıkarlarına ve paraya değer veren biri olarak betimlenen Rafael Tağut'a çok uzun bir süre hizmet eder. Davut, Tağut'u öldürmeye gittiğinde, ona Tağut'un içinde bulunan ve başı Tağut'un ağzından çift başlı bir dil olarak çıkan bir yilandan bahseder ve bu yılanın öldürülmesi ile Tağut'un diliyle insanları etkileyebilme gücünün yok olacağını söyler. Ancak, kötülüğün iyiliğe doğru yaşanan bu gelişim ve dönüşümün romanda hiçbir gerekçesi sunulmaz ve sadece bir durum olarak betimlenir. Romanda birer karakter ya da tip olmaktan uzak, sadece birer alegorik figür olarak sunulan ve belirli kavramları temsil eden dolayısıyla da herhangi bir değişim ya da dönüşüm çizgisi bulunmayan kişiler de vardır. Bunlardan ilki, başından sonuna kadar, yaptığı hileler, işlettiği kötülükler ve insanlarla konuşarak onların ruhlarını ölümsüzlük vaadiyle ele geçirmekle iyiliğe, insanın olumlu yanına ve böylece Tanrı'ya karşı çıkan Şeytan'ın bir simgesi haline gelen Tağut'tur. Diğer bir kötülük simgesi, alegorik bir figür ise Kabil'dir. Hz Adem'in Habil ve Kabil anlatısına göndermede bulunan bu alegorik figür, bir lanetin taşıyıcısı olduğunu gösteren bir yüzük taşır. Kendisi çıkarları uğruna kardeşini öldürmüştür ve işlediği bu hata karşılığında öldürdüğü kardeşinin çocukları tarafından öldürülür. Ancak onu öldüren kardeşler, yüzük yüzünden kavgaya ederler ve biri

diğerini öldürerek Kabil'e dönüşür ve onun yazgısını aynen yaşar. Hepsi de birer cani, hırsız ve soyguncu olan bu tipler, tıpkı Tağut gibi sadece birer kez işlenen alegorik figürler değildir. Tıpkı, bu sefer de insanlığa karşı oyununda kaybeden Tağut'un, ucu açık bırakılan olası yeni savaşları gibi, bu yeni Kabil de parmağına taktığı yüzükle yeni Kabiller yaratacak potansiyele ulaşır ve lanetin sürmesini sağlar. Suskunlar'da işlenen temel izlek Tanrı-Şeytan arasındaki mücadeledir ve bu çatışma Anar'ın tüm romanlarında ortaya çıkar. Suskunlar'da Bâtın Hazretleri-Tağut karakterleri ile aktarılır. İyilik ve kötülüğün mücadelesinde, yine alegorik kişiler şeklinde sunulan Bâtın ve oğlu olarak betimlenen Zahir romanda işlenir. Bâtın bir Şeyh olarak betimlenir; müzik yeteneği dünyanın en üst değeri olarak ölümsüzlüğü kazandırabilecek bir özellik şeklinde tanımlanan, yüzünü kimsenin görmediği, çok güçlü, insanın özünü temsil eden, hatta insanın erdiği sır ve gayb aleminin kendisi olan bir kişidir. Cüce İskender ve Tağut'a karşı savaşta, iyiliğin simgesi olan Davut ve Eflatun ile aynı safta yer alır ve kötülüğün kaybedip iyiliğin dünyaya hakim olmasını sağlar. Bâtın'ın oğlu Zahir ise, yine nereden çıkıp geldiği belirtilmeksizin romana girer; insanlara müziği ve güzelliği benimsetmeye çalışır. Pek çok taraftar bulan Zahir, aşırı yobaz kişiler tarafından, din elden gidiyor ve fasık birisi, peygamberliğini ilan etti gibi suçlamalarla öldürülür. Romandaki tek işlevi, müziği, estetiği, güzelliği temsil etmek ve bazı tiplere sağlık kazandırmak olan Zahir, yine estetik güzelliği ve iyiliği temsil eden bir alegorik figürdür. Suskunlar romanı; kişi tasvirleri açısından modernist romanın mantığa, gelişime, sebep sonuç ilişkisine dayanan, akılcı ve gerçekçi bir çizgide insanı yücelterek genellemeye kadar giden evrensel insanı işlemeye yönelik özelliklerinden farklıdır. Roman, sıra dışı tipleri, alegorik figürleri, kavramlarla açıklanabilecek tipler, neden sonuç ilişkisi ve mantıklı, akılcı bir bağlam dışında sadece eylemleri betimleyen özellikleri ile tümüyle postmodern roman üslubu ile işler." (Aşkaroğlu, 2014, 364-367).

Roman'da dini inançlar ve karakterler arasındaki bağlantı dikkat çekmekte olup, roman üzerine gerçekleştirilen çalışmalar da bu noktaya işaret etmiştir:

"Suskunlar'da ise yazar, tasavvuf inancını eserin tamamına yedirmiştir. Dini metinlerde dünyanın yaratılışı, Hz. İsa'nın gammazlanması, yedi günah gibi anlatıları dönüştürerek yeniden kaleme almıştır. Pisagor, dünyanın varoluşunda müziğin olduğunu öne sürmüştür. Yazar da eserinde Tanrı'nın musikiyle dünyayı var ettiğini işler. Musiki eserin tamamına hükmeden bir özellik taşır. Bu eserde de diğerlerinde olduğu gibi iyi-kötü çatışması görülür. Ölümsüzlük tutkusunun da yer aldığı bu eser muhteşem bir dil yapısına sahiptir. Kişileri bulundukları yerelliğe göre konuşturan yazar, masalsi bir ezgiyle okuyucuya sunar Suskunlar'ı. Tıpkı bir film gibi olayları parça parça veren yazar, eserin sonunda olayları birbirine düğümleyerek aksiyonu yüksek tutmaya çalışmıştır." (Çokluk, 2009, 163).

"Osman Gündüz, "Anar'ın romanları biri dışında tarihsel bir zemine oturmasına rağmen, tarihte geçen yaşanmış olayları ya da tarihsel sorunları ele almış değildir. Kişiler, nakilciler de dâhil tarihte iz bırakmış kişiler değil, sıradan kurmaca dünyaya ait figürlerdir," şeklinde ele almıştır."(Homan, 2016, 56).

“Kızlar ve gelinler; Neva. Dedeler; Kalın Musa. Babalar ve Damatlar; Veysel, Neyzen Batın Hazretleri. Genç erkekler; Davut, Eflatun, Lazar, Çapraz Bayram, Kabil. Tüccarlar; Muhayyer Hüseyin. Müzisyenler; Gülabi, Meymenet, Amin, Kirkor, Bağdasar. Dervişler, Şehler; Zahir, Neyzen İbrahim Dede, İdris Dede, Yusuf Dede. Kahinler; Yedikule Kahini ve diğerleri. Doktolar ve Dişçiler; Rafael. Masal Tipler; Asım(Hayali kişi), Tağut. Mitolojik Tipler; Firavun. Fiziksel Özellikleri ile Çizilmiş Tipler; Cüce Efendi”.(Karlıdağ, 2010, 67-159).

“Mehter takımında kös tokmaklayan Kalın Musa, çalgılı bir kahvehane işleten kardeşi Muhayyer Hüseyin, Kalın Musa’nın kemençe ustası olan oğlu Veysel, Veysel’in ikiz oğulları Eflâtun ve Dâvut, hayaletle etrafa dehşet saçan Kanûnî Âsım, güzelliği ile akılları baştan alan Nevâ, Allah’ı simgeleyen Muhteşem Neyzen Bâtın Efendi ve İsa’yı simgeleyen oğlu Zâhir, Mevlevî Şeyhi Neyzen İbrahim Dede, önce bir çembalo4 ustası, sonra meşhur bir vâiz olan Cüce İskender, insanoğlunun düşmanı Şeytan’ı simgeleyen Tağut, Yedikule Kâhini, Zincirli Han Katili Kabil ve yeğenleri, Konstantiniye’nin en iyi yedi musiki ustası Gülâbî, Meymenet, Âmin, Kirkor, Bağdasar, Rafael ve Lazar romanın belli başlı karakterleridir.” (Üner, 2010, 197).

“Anar’ın romanlarındaki karakterler ise çoğu zaman sıra dışı yetenek ve becerilere sahip kişilerden oluşmaktadır. Yazar, edebi alandaki özgünlüğünü burada da korumaktadır. Romanlarında okurunun kendisiyle özdeşleştirmeye alıştığı iç dünyaların uzun uzun anlatımı yoktur. Okur, karakterin aslında ne düşündüğünü çoğu zaman bilmez, karakterin yapıp ettikleriyle beraber onu tanır ve onun düşünce dünyasını da kendi çabasıyla oluşturur. Dolayısıyla karakterin iç dünyasının uzun uzun anlatıldığı romanların aksine Anar’ın romanlarında, okur onu anlamak uğruna aktif bir yapıya bürünür. Yazar, ana karakterlerini oluştururken erkekleri seçmektedir ancak bu seçimleri toplumsal cinsiyet kalıplarıyla çelişen bir ironi de barındırmaktadır. Suskunlar’da aşk ve kadın temalı bir konu işlenmiş ve romanın sonu da bu temayla şekillenerek bitmiştir. Nevâ, bahsedilen aşk duygusunun ana karakteridir çünkü hem Cüce Efendi (Hacı İskender) hem de Davut Nevâ’ya aşıktır. Ancak fiziksel özelliklerinden dolayı hiçbir zaman Nevâ’yla olamayacağını bilen Cüce bu aşk duygusunun yerini ölümsüzlükle kaplamak zorunda kalmıştır. Yazarın diğer romanlarında olduğu gibi güç ve iktidar tutkusu bu kitapta da belirgindir. Bu tutku Cüce Efendi etrafında şekillendirilmiştir. Cüce karakteri de yazarın kurguladığı tüm diğer ana karakterlerle benzer olarak mutlak bir iktidarın peşindedir. Dinsel inanışlara bağlı olarak, kadının iç dünyaya erkeğinse dış dünyaya ait olması romanlardaki erkeklerin kadınlara oranla fazla olmasının bir diğer nedenidir. Romanlarda anlatılan dünya dış dünyadır. Erkeklerin eviyle ilgili tahayyüllerle çok sık karşılaşmamakta, karşılaşıldığında ise ya o iç dünyada bir kadın olmamakta (Suskunlar’daki Kalın Musa ve oğullarının evi gibi) ya da kadınlar ataerki motiflerle örülerek karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan kurgulanan zaman ve mekân açısından romanlardaki erkek karakterlerin çoğunlukta olması anlaşılabilir. Yazarın romanlarında kurguladığı karakterler toplumsal yaşamda dış dünyaya ait karakterlerdir. Ancak karakterlerin iç dünyalarına yönelik olarak romanlarda ayrıntılı betimlemelere rastlanmaz. İlgi çekici durum şudur ki, karakterlerin iç dünyası ayrıntılı yansıtılmamasına rağmen erkeklerin erkeklikle olan ilişkisi gayet açıktır. Yazar roman kurgusunu oluştururken, karakterlerin iç dünyalarıyla değil de erkeklikle olan ilişkilerine

değınmekte ve kurgusunu da o yönde geliştirmektedir. Karakterlere ait bahsedilmesi gereken bir diğerk önemli husus, hepsinin bir amaç etrafında ve bir arayış içerisinde olmasıdır. Tüm romanlarda gerçek ve mutlak olana ulaşma çabası, arama ve bulmaya düşkün, teknik icatlara meraklı, buluş düşkünü karakterler çerçevesinde hayat bulmaktadır. Romanlardaki bu arayış çabası iyi niyetlerle beslenmemektedir.”(Utanır, 2020, 5-16).

“İhsan Oktay’ın romanlarında simgeler önemli yer tutar. “Suskunlar” romanını da çözümleyebilmek için birtakım simgelerden bahsetmek gerekmektedir: Dâvut, Şeytan’ı alt ederek gösterdiği kahramanlık, güçlülüğü, mücadeleciliğı ile Hz. Dâvut’tan izler taşımaktadır. Tağut, Şeytan ı temsil etmekte ve olağanüstü özellikler taşımaktadır. Örneğın, içinde bir yılan vardır ve zaman zaman ağzından çıkarak kendini gösterir. Tağut, insanları doğru yoldan saptırmaya çalışır, kötülüklere sevk eder. Bâtın (Tanrı) ile bir mücadeleye girişir. Zâhir, Hz. İsa’yı simgelemektedir. Bunun göstergeleri şunlardır: Zahir, İstanbul da ortaya çıktıktan sonra Çemberlitaş Hamamı’na gider. Burada, İncil de Hz. İsa’nın Yahya tarafından vaftiz edilmesi gibi, Yahya isimli bir tellak tarafından yıkanır. Zâhir, İstanbul sokaklarında şarkı söyleyip ilerlerken peşine on iki çalgıcı takılır. Bunlar da havarileri çağırıştırır. Yahuda isimli havarinin İsa’yı ele vermesi gibi, Yakuta isimli bir çalgıcı da Zâhir’i ele verir. Zâhir’in de çeşitli mucizeleri vardır. Felçli olan Kalın Musa’yı ayağı kaldırır. Zâhir’in ölümü de Hz.İsa’nın öldürölüşüne benzer. Yakalanıp linç edilir ve bir tomruğı gerilir. Ayrıca, düzenlediğı son yemekte sarf ettiğı şu sözler de diğerk göndermelerdendir: “Alın! Bu kavunu yiyin! O benim etimdir! Rakıyı da için! O benim kanımdır!” (Anar, 2007, 232). Bâtın, Tanrı’yı simgelemektedir. Zâhir, Bâtın’ın oğludur. Dolayısıyla Hristiyan insancına dayalı bir baba-oğul ilişkisi söz konusudur. Bâtın, hayat nefesini üfleyecek olandır ve romanda "Kusursuzluk, Muhteşem Neyzen Bâtın’a mahsustur" gibi ifadelerle anılmaktadır. (Anar, 2007, 141) Habil-Kabil hikâyesi, dünyanın yaratılışının musiki makamları ile ifade edilmesi, Eflâtun’un mevlavianeyi bulmaya çalışırken İstanbul sokaklarında başından geçenlerle çile doldurma motifinin örtüştürölmesi gibi anlatılar da romanda yer alan diğerk göndermelerdir.” (Özbek, 2010, 36).

“Roman; iyi-kötü, insan-şeytan, Tanrı-şeytan çatışmalarını simgeleyen olaylar etrafında gelişir. Romanda Tağut’un (Şeytan), insanoğluyula yapmış olduğı mücadele ve başarısız olması anlatılır.” (Bolat, 2018, 12)

Kaynakça

- Aşkaroğlu, Vedit. «Post Modern Söylem Ve İhsan Oktay Anar İle John Fowles Romanlarının Postmodernist Açıdan Karşılaştırılması.» 364-367. Ardahan: Ulusal Tez Merkezi, 2014.
- Aydoğdu, Yusuf. «Postmodern Roman Çözümlemesi: İhsan Oktay Anar'ın Suskunlar'ı.» 247. Bingöl: Ulusal Tez Merkezi, 2015.

- Cihanker, Ülkü Kübra. «İhsan Oktay Anar'ın Romanlarında Bir Tür Olarak Fantastiğin İzleri.» 327. Giresun: Ulusal Tez Merkezi, 2019.
- Çokluk, Necmiddin. «İhsan Oktay Anar ve Romanları Üzerine Bir İnceleme.» 163. Edirne: Ulusal Tez Merkezi, 2009\.
- Homan, Ahmet. «İhsan Oktay Anar'ın Postmodernist Tarih Kurguları.» 56. Van: Ulusal Tez Merkezi, 2016.
- Karlıdağ, Esra. «İhsan Oktay Anar'ın Romanlarının Çözümlemesi.» 67-159. Ankara: Ulusal Tez Merkezi, 2010.
- Koçakoğlu, Ahmet. «İhsan Oktay Anar, Hayatı-Eserleri-Sanatı.» 309-310. Konya: Ulusal Tez Merkezi, 2008.
- Özbek, Emin Erdem. «İhsan Oktay Anar'ın "Suskunlar" Romanında Cümlelerin Öğeleri.» 36. Balıkesir: Ulusal Tez Merkezi, 2010.
- Özdemir, Gülseren. «İhsan Oktay Anar'ın Romanları.» 319-320. İzmir: Ulusal Tez Merkezi, 2013.
- Polat, Senem Nur. «İhsan Oktay Anar'ın "Suskunlar" Romanının Söz Varlığı.» 12. Kırıkkale: Ulusal Tez Merkezi, 2018.
- Utanır, Ayşen. «İhsan Oktay Anar'ın Romanında Erkekler Ve Erkeklikler.» Gaziantep University Journal of Social Sciences , 2020: 5-16.
- Üner, Ayşe Melda. «Metinler Ve Metinler Arası Okuma: Suskunlar.» Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi), 2010: 197.

Suat YAZAR
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni